

УДК 721.011.12

Шокрі Шахрам,
shokri.shahram@gmail.com, ORCID: 0002-8354-4710,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ТРАДИЦІЙНІ АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ АРАБСЬКИХ ЕМІРАТІВ

Розглянуто історичні, територіальні, архітектурно-містобудівні, політичні, економічні та ін. особливості розвитку Об'єднаних Арабських Еміратів. Аналіз проводиться як на загально державному рівні, так і окремо розглянуті особливості кожного з Еміратів країни, а також найбільших міст ОАЕ. Особливий акцент у дослідженні робиться на вивчені архітектурно-містобудівний особливостей регіону, традиційних будівель та споруд.

Ключові слова: містобудування, традиційна архітектура, Об'єднані Арабські Емірати.

Актуальність дослідження. Об'єднані Арабські Емірати – потужна азіатська держава, яка стрімко розвивається в різних напрямках: фінансово-економічних, науково-дослідницьких, медичних, проектно-будівельних та ін. За останні 50-70 років країна перетворилася з невеличких угруповань-поселень в країну-лідер з висотного і надвисотного будівництва. Так в ОАЕ побудована найвища в світі будівля – хмарочос Бурдж-Халіф, рукотворні "пальмові острова" та багато інших всесвітньо відомих та унікальних архітектурно-містобудівних об'єктів.

Однак, незважаючи на потужний розвиток проектно-будівельної діяльності, а також глобальних процесів урбанізації територій країни, поступово в ОАЕ почало поставати питання ідентичності і регіоналізму, які в змозі відновити і підтримати місцеву культуру і традиції. З цієї позиції доцільно звернутися до історії регіону і виявити найбільш характерні риси архітектурно-містобудівної спадщини Об'єднаних Арабських Еміратів з метою їх подальшої інтеграції в сучасну архітектурно-проектну діяльність.

Аналіз досліджень та публікацій. Теоретичною базою для проведення дослідження слугували фундаментальні роботи вітчизняних науковців: Дьоміна М.М., Єжова В.І., Ковальського Л.М., Куцевича В.В., Слепцова О.С., Тимохіна В.О. та ін. Серед робіт, присвячених дослідженню особливостей проектування в азіатському регіоні слід виділити дослідження Ель Саббаг Кассем Ісмаїла, Алідад Різи та Хезла Айуба. Загальна історія розвитку Об'єднаних Арабських Еміратів розкрита в роботі Єгорина А.З. та Ісаєва В.А.

Мета роботи. Метою роботи є визначення традиційних архітектурно-

містобудівних особливостей та характеристик регіону Об'єднаних Арабських Еміратів.

Постановка проблеми. Сьогодні ОАЕ майже втратили ідентичність та ознаки регіональності в архітектурно-містобудівній діяльності. Щороку в країні зростають чисельні висотні будівлі і комплекси, які в межах загального процесу глобалізації перетворили міста країни в інтернаціональні мегаполіси без ув'язки з "духом місця", культурою і традиціями. Для можливості вирішення даної проблеми наукові необхідні дослідження покликані на виявлення особливостей, специфіки та характерних рис, властивих архітектурі та містобудуванню регіону Об'єднаних Арабських Еміратів.

Виклад матеріалу. Об'єднані Арабські Емірати утворилися з групи племінних князівств (шейхств) Арабського півострова вздовж південного узбережжя Перської затоки та північно-західного узбережжя Оманської затоки. Хоча країна має дуже давню історію, сама держава була заснована лише у 1971 р., коли шість еміратів з семи, що сьогодні входили до складу Омана Договірною, сформували федерацію під назвою Об'єднанні Арабські Емірати. В 1972 р. до них приєднався сьомий емірат Рас Аль-Хайма. Отже ОАЕ, як федеративна держава, була створена через 13 років після видобутку перших галонів нафти в Абу-Дабі. Безперечно, нафта відіграла консолідуючу роль у формуванні політичної, економічної, соціальної та культурної конфедерації семи пустельних князівств та у їх перетворенні на федерацію сучасних міст-держав. У часи, що передували відкриттю нафтових родовищ, переважаюча більшість населення була залучена до добування й обробки перлин, рибальства, дрібної комерції і будівництва невеликих торговельних суден [1]. Початок видобутку нафти дав поштовх до розвитку економіки в цілому і паралельно – інфраструктури: доріг, морських портів, аеропортів, трубопроводів, шкіл, лікарень, висотних будівель. Все це потребувало великого залучення ззовні робочої сили різного рівня кваліфікації: від інженерів і техніків до технічних працівників. Різкий зріст населення за рахунок експатріантів з Європи, країн Персидської Затоки й індійського субконтиненту викликав бум висотного житлового будівництва, торгівлі, банківського і страхового бізнесу, місцевого виробництва будівельних матеріалів, бетонних блоків, меблів тощо.

Стародавня історія Еміратів знайшла відображення в численних пам'ятках археології на території ОАЕ. Так, давня зупинка караванів в Бураймі принесла археологічні знахідки в оазисі Хілі, які нараховують п'ять тисячоліть. Оскільки середньовіччя – тільки "вчорашній" день ОАЕ, на їх території чимало монументів близькосхідної архітектури. В кожній із столиць Еміратів є палаци правителів, старовинні фортеці. Будівлі мають спеціальні традиційні «вітрові вежі» для внутрішньої вентиляції приміщень. Традиційна арабська культура і

архітектура формувалася в ОАЕ віками, але в країні помітно також і вплив європейської культури, пов'язаний з тим, що населення займалося морськими перевезеннями [1].

Абу-Дабі – величезне місто Еміратів, є водночас столицею держави та Емірату, що займає найбільшу частину території країни. Так склалося, що саме тут знаходяться найбільш багаті нафтові поклади і звідси тече рясний потік «чорного золота». Шейх Заєд бін Султан Аль-Нахайян, попередній правитель Емірату і перший президент федерації ОАЕ, чимало сприяв тому, щоб Абу-Дабі із маленького містечка перетворився в міжнародний фінансово-економічний центр з надзвичайною архітектурою. Що ж до історії розвитку міста, то можна зазначити, що після падіння ринку перлин на початку ХХ століття економіка міста поступово занепадала. В 1958 році в околицях міста були знайдені великі поклади нафти, і місто стрімко почало перетворюватися на великий мегаполіс. Що стосується історичних архітектурних надбань Абу-Дабі, то до них відноситься «старовинний», за місцевими мірками, Казар аль-Хузн або «Білий форт», що був збудований у 1793 р. (рис. 1 а) [1]. Зовнішні стіни сучасного форту, всередині яких укладено старий квадратний форт, були збудовані колишнім правителем Шахбутом, який зробив його своїм палацом. Ця будівля є найстарішою архітектурною спорудою в столиці. Сьогодні тут розміщений Центр документації та досліджень, де працюють історики та зберігається архів регіону. Однією з надзвичайних сучасних архітектурних споруд в Абу-Дабі, запроєктованої у традиційному для регіону стилі, є Велика мечеть, побудована у 2007 р. і яка вважається найбільшою сучасною святинєю мусульманського світу.

Емірат Рас-ель-Хайма – розташований у північній частині ОАЕ. Раніше цей емірат постійно піддавався нападам, тому й отримав назву «піратське узбережжя». Зараз емірат славиться своїми термальними джерелами, найбільш відомий з них – Хатта. Хатта – містечко, що відоме серед жителів узбережжя як зона відпочинку і в якому можна побачити відомий музей під відкритим небом, що копіює традиційне гірське село. Тут розташовані старовинна мечеть, а також відреставрована фортеця Аль-Хусен Мажліс – резиденція правителя, а також будиночки «барасті» з характерними дахами із пальмових листків, викладених таким способом, щоб забезпечити доступ свіжого гірського повітря. В музеї можна не тільки ознайомитися із традиціями та культурою місцевих жителів, але й піднятися на вершину однієї із кам'яних охоронних веж 1880 року (рис. 1 б) [2].

Дубай – Емірат, який називають золотим через те, що це один із сучасних центрів виробітку золотих прикрас у світі. Більше ста років назад Дубай був маленьким містом, який жив видобутком та торгівлею перлинами.

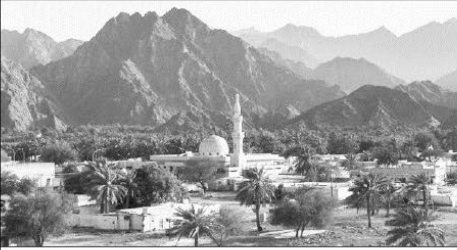

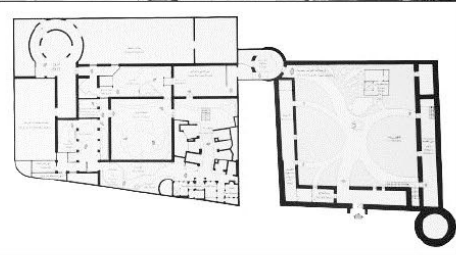

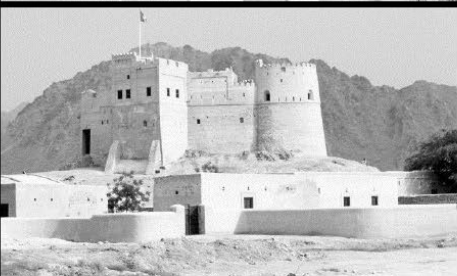
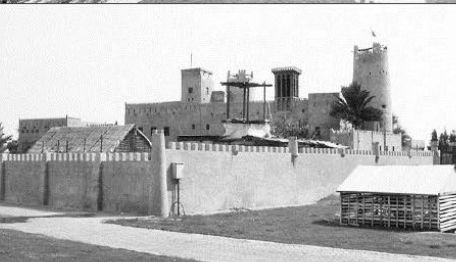

<p>А</p> <p>Абу-Дабі</p>	<p>фортеця Казар аль-Хузн («Білий форг»), 1973 р.</p>	 <p>вигляд фортеці у 1970 р.</p>	 <p>вигляд на давнє поселення Хатта</p>	<p>фортеця Аль-Хусен Мажліс</p>	<p>Б</p> <p>Рас-ель-Хайма</p>
					
<p>В</p> <p>Дубай</p>	<p>форг Аль-Фахіді, 1787 р.</p>			<p>мечеть Короля Фецсала</p>	<p>Г</p> <p>Шарджа</p>
					
<p>Д</p> <p>Аджман</p>	<p>Музей Аджмана, кін. 18 ст.</p>			<p>фортеця-форг Фуджейра</p>	<p>Е</p> <p>Фуджейра</p>
				<p>мечеть Аль-Бідія, 14 ст.</p>	

Рис. 1 Традиційна архітектура ОАЕ

Місто перетворив на сучасний, наповнений життям, мегаполіс Мактум ібн Хушур аль-Мактум, який ввів безмитну торгівлю. Центр міста, де розташована більшість пам'яток архітектури, складається з двох кварталів. Старовинною будівлею міста вважається форт Аль-Фахіді побудований у 1787 р., який до 1973 р. був найвищою будівлею в ОАЕ (рис. 1 в).

Дубай славляться безліччю мечетей серед яких вражаючими є: Велика мечеть Джумейра, облицьована золотистим каменем з багатим різьбленням, відображаючи стиль епохи єгипетських Фатимідів; мечеть Ібрагім аль-Каліл з суворими обрисами і фасадом декорованим високими арочними нішами; мечеть Рашида, що являє собою простий купол з великим півмісяцем, що підіймається прямо із землі. Одним з найвідоміших містобудівних проектів регіону вважається розташований з 2001 р. на узбережжі проект Пальмових островів: Джумейра, Джебель Алі і Дейра. Кожен острів оточений бар'єрним рифом, який обмежує вплив прибережних вод на стабільність островів і побудованих там будівель: готелів, SPA-центрів, житлових та торгових комплексів. Комплекс штучних островів привертає увагу вчених з усього світу, оскільки важко передбачити як зміняться морські течії і яким чином буде перебігати процес ерозії в прибережній зоні [2].

Шарджа – головний центр імпорту та експорту ОАЕ, а також культурна столиця арабського світу. Це «місто музеїв», в якому розташовані чисельні музеї: музей Національної спадщини, мистецтва, археологічний і науковий. Тут знаходиться одна з найбільших мечетей – мечеть Короля Фецсала, що вміщує водночас близько 3000 віруючих (рис. 1 г). Аджман – Емірат, який у минулому був відомий як місце видобутку перлин, славиться рибною промисловістю й виготовленням арабських кораблів «доу». Аджман –єдине місце, де досі виготовляються старовинні арабські парусники. Музей Аджмана, побудованому в кінці 18 ст., до кінця 1970-х років був резиденцією еміра (рис. 1 д) [2]. Умм-Аль-Кайвайн – Емірат, що прославлений рибальством, розведенням риби та креветок, також відомий Академією верхової їзди. Фуджейра – Емірат, що знаходиться на Східному узбережжі на березі Індійського океану, в якому гори, архітектурні пам'ятки і порти складають мальовничий краєвид місцевості. Серед гір розташована чисельна стародавня архітектура, найвідоміші об'єкти якої – фортеця-форт Фуджейра (1670 р.) і маленька (площа 7 м²) мечеть Аль-Бідія, побудована у 14 ст. (рис. 1 е).

Висновок. Сьогодні по всій території Об'єднаних Арабських Еміратів можна спостерігати тісне переплетіння і поєднання культур Сходу і Заходу. Близькі до західної культури Дубай та Абу-Дабі межують із традиціями бедуїнів, що чисельно збереглися в усіх куточках країни. Суміш європейської культури, яка прижилася в Еміратах завдяки нафті, й арабського колориту є

неповторною та унікальною. Отже, підтримуючи в балансі цей синтез, приділяючи належної уваги власній архітектурно-містобудівній історії та традиціям в межах надсучасних інтернаціональних стилістичних тенденцій, країні вдасться зберегти сьогодні і минуле, і майбутнє регіону.

Список літератури

1. Маркарян Р.В., Михин В.Л. Объединенные Арабские Эмираты. – Новейшая история арабских стран Азии. 1917–1985. - М., 1988.
2. <https://www.usgs.gov> (дата звернення: 25.07.2018).
3. Егорин А.З., Исаев В.А. Объединенные Арабские Эмираты. - М., 2007.
4. Фирсанов В.М. Архитектура гражданских зданий в условиях жаркого климата. - Москва, 1971.

аспирант Шокри Шахрам,
Киевский национальный университет строительства и архитектуры

ТРАДИЦИОННЫЕ АРХИТЕКТУРНО-ГРАДОСТРОИТЕЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ОБЪЕДИНЕННЫХ АРАБСКИХ ЭМИРАТОВ

Рассмотрены исторические, территориальные, архитектурно-градостроительные и др. особенности развития ОАЭ. Анализ проводится как на общегосударственном уровне, так и отдельно каждого из Эмиратов страны, а также крупнейших городов. Акцент в исследовании делается на изучении архитектурно-градостроительных особенностей региона, традиционных зданий.

Ключевые слова: градостроительство, традиционная архитектура, Объединенные Арабские Эмираты.

Post-graduate student Shokri Shahram,
Kiev National University of Civil Engineering and Architecture

TRADITIONAL ARCHITECTURAL AND CITY BUILDING FEATURES OF THE UNITED ARAB EMIRATES

The article considers historical, territorial, architectural and town-planning and other features of the development of the UAE. The analysis is carried out both at the national level, and separately each of the Emirates of the country, as well as major cities. The emphasis in the study is on studying the architectural and urban design features of the region, traditional buildings and structures.

Keywords: urban planning, traditional architecture, United Arab Emirates.